

VERSLAG VAN EEN EXCURSIE NAAR SPRINGE III

door W. F. Anderson

Zondagmorgen nodigt klokgelui van de vijfhonderdjarige Sint Andreaskerk tot de kerkgang.

Na de kerkdiensten verzamelen allen zich bij de bus, die weer in het centrum van het dorp staat opgesteld. De heer en mevrouw Westerman-Holstijn zijn nu ook op het appèl verschenen, ze zijn de vorige avond laat per trein in Springe gearriveerd en worden door het gezelschap hartelijk begroet. Het weer is heerlijk en de tocht door de kleine stille, in een steeds wisselend landschap gelegen dorpjes, is een genot.

De reis gaat over Springe-Münder-Eimbeckhausen-Hülsede-Pohle naar Hattendorf. Rechts van ons, dus naar het noorden, zien we op enige afstand de bekende, uit Wealdenzandsteen opgebouwde Bückebergen. De zandsteen, die daar reeds sedert onheuglijke tijden gewonnen wordt, heeft ook nog een zekere betekenis voor ons land gehad. Zo heeft Dr P. Kruizinga, zij het met enig voorbehoud, het materiaal van een in Nederland gevonden vroeg-middeleeuwse sarcophaag, op grond van gesteenteonderzoek herkend als Wealdenzandsteen van de Bückebergen. Bekend zijn ook de in deze zandsteen gevonden voetsporen van Iguanodonten, die door Prof. M. Ballerstedt zijn beschreven. Deze maakten eens de glorie uit van de verzameling in het Adolfinum te Bückeburg. Deze verzameling is helaas tijdens de laatste oorlog in het ongereide geraakt. Er waren daar zelfs versteende hersens van deze hagedissen te zien.

In Hattendorf buigen we zuidwaarts af en bestijgen de zachtglooiende helling van het Wesergebergte en volgen over Langenfeld de straatweg in de richting van Hessisch Oldendorf. Waar de straatweg zich door hoogopgaand geboomte in flauwe serpentines slingert, bevindt zich een prachtige kloof in de Korallen-Öolith, de z.g. Schneegrund. Door sterke boomgroei is dit prachtige uitzicht tegenwoordig verloren gegaan. Op de aan de overzijde van de kloof gelegen Schrabsteine nestelt het laatste slechtvalkenpaar van Nieder-Sachsen. Dit is de valk der valkeniers. Naar Mr E.D. Maaldrink te Wierden mij mededeelde, heeft deze valk in ons land ook enige malen gebroed, o.a. op de Hoge Veluwe en op het eiland Rottum in een overeind staande sinaasappelkist. Gelukkig is dit gehele gebied met inbegrip van de Hohenstein tot Naturschutzgebied verklaard.

Daar het ons dus niet vergund is van het uitzicht te genieten, storten we ons op een grote ontsluiting in de Korallenoöolith. (foto 1 volgende pag.)

Nu het middaguur nadert en het zonlicht in volle glorie heel de natuur begint te doortrillen, komen ook de fotografen in actie.

Er wordt aandachtig door zoekers getuurd en aan knoppen gewriemeld en soms zinkt zelfs een operateur op één knie om zijn object beter onder schot te krijgen. Talloze lenzen worden op onze kranige onvermoeibare heer van der Lijn (88) gericht, die met onze fleurige jongste deelneemster Elsbeth Vasbinder (12) beiden tesamen juist 100 jaren tellen (zie foto 2).

Verder ziet u op deze foto mevrouw Westerman-Holstijn met Dr van der Sleen in gesprek.

Het wordt nu tijd om ons lunchpakket eens aan te spreken en daartoe begeven we ons nu maar spoedig weer op weg. Weldra moeten we echter de bus weer verlaten, aangezien we nu in een gebied komen, waar dit vervoermiddel geen toegang meer heeft.

We gaan te voet verder en wandelen door een prachtig bos naar een aardig châteauctig verversingshuisje, waar we heerlijk buiten kunnen zitten om een welverdiende middagpauze te houden. Voor ons

Foto 1: Ontsluiting Korallenoolith bij Schneegrund.

foto B. Jansen

Foto 2: Samen honderd

foto W.F. Anderson

rijst de Hohenstein op, een indrukwekkende rots uit Korallenoolith opgebouwd. Deze berg is "sagenumwoben", iets wat ons nuchtere Nederlanders wat zoetelijk sentimenteel aandoet, maar toch uit archeologisch oogpunt onze aandacht verdient. Wat is namelijk het geval? Bij de kerstening van deze vroegere heidense gebieden werd er door de evangeliepredikers natuurlijk terecht weinig goeds gezegd van de voormalige germaanse heidense offerplaatsen, zodat deze daardoor in een kwade reuk kwamen te staan. Zo is het dus dikwijls frappant, dat plaatsen, die met spookgeschiedenissen en sagen verbonden zijn, veelal een bepaalde functie in het maatschappelijk en godsdienstig leven van onze heidense voorouders hebben gehad. Zo ook hier; naar oude overlevering moet hier een oud germaans heiligdom geweest zijn. Op een van de rotsen hoog boven ons vloeide het bloed van dieren- en mensenoffers. Alleen de priesters mochten deze offerplaats betreden. Het volk moest op de Wendelberge blijven staan (een voorgebergte van de Hohenstein).

De boeren kappen ongaarne hout op de Hohenstein, want deze is behekst. Bij het vellen en timmeren van het hout springen er vonken uit en het brengt ongeluk en brand in huis. In kloven en holen van de Hohenstein moeten schatten en een gouden kroon verborgen zijn. Op de Trustein verschijnt eens in de zeven jaar een opschrift, dat 24 uur zichtbaar blijft. Wie het lezen kan wordt schatrijk, want die weet de plaats, waar de verborgen schatten zich bevinden. Verder zijn er nog de verhalen van de grote hond met de sleutel aan zijn halsband en het witte hert. Helaas ontbreekt ons de tijd deze geheimzinnige berg te bestijgen en we gaan, na ons verkwikt te hebben terug naar de bus. In het bos klinkt gehamer. Enigen onzer hebben warempel al weer een kleine ontsluiting ontdekt. Nu komt onze kennis, opgedaan in de groeve van Stemmen, ons goed van pas. We herkennen het gesteente onmiddellijk als Cornbrash en een blik op de geologische kaart bevestigt dit vermoeden. Links van ons hebben we een prachtig uitzicht op het Totental (zie foto III).

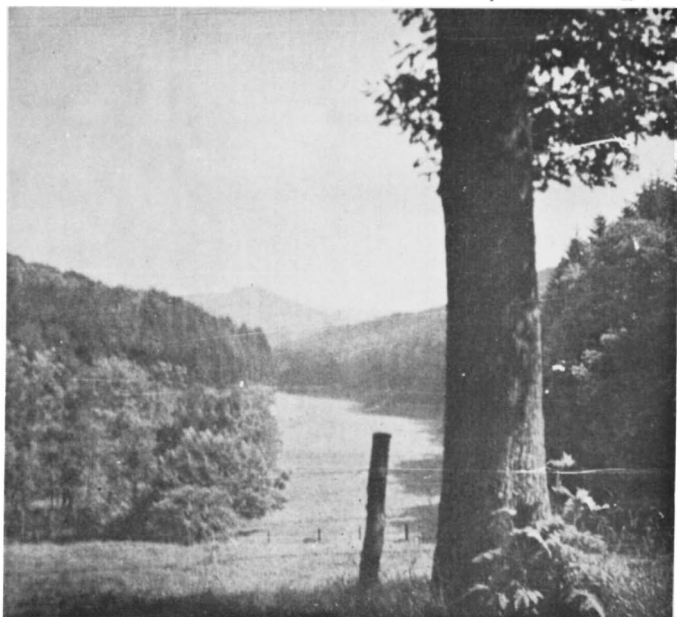

Foto 3: Blik in het Totental bij Hohenstein.

foto W.F. Anderson

In het Totental stort zich de Blutbach. Deze beide lugubere namen voor dit toch zo mooie plekje zijn afkomstig uit de tijd van Karel de Grote. In het jaar 782 gaf deze bevel aan zijn veldheren Geilo en Adalgis om zich hier met hun leger bij de aan hen onderworpen Saksen te voegen om gezamenlijk tegen de Sorben op te trekken. De wraakzuchtige Saksen overvielen echter het leger der Franken, dat ze in moordende gevechten vernietigden en waarbij ook de bevelhebbers omkwamen. Als vergelding hiervoor liet Karel in Verden 4500 Saksen

onthoofden, waarvan weer nieuwe veldslagen het gevolg waren.

Maar genoeg, laten we ons niet langer in deze narigheden verdiepen. We klimmen weer in de bus, die ons nu uit het bergland naar het Weserdal brengt. Halverwege de helling wordt even gestopt om een opname van het heerlijke landschap te maken, waar een ree onbezorgd door de korenvelden huppelt.

Foto 4: Blik in het Weserdal bij Hessisch Oldendorf

foto W. Vasbinder

De betovering is verbroken en we komen weer in de drukke verkeersstroom van een zondagmiddagpubliek, maar als we Hameln zijn gepasseerd, komen we weer in de eenzaamheid. We onderbreken de tocht om de kames van Afferden eens aandachtig te bekijken en daarna gaat het via Coppenbrügge naar het Saupark. Hier hadden velen onze grote verwachtingen van, gezien de fraaie ansichten met wisenten, wilde zwijnen en herten, die we in de winkels van Springe zagen uitgestald. Welnu, we hebben ze gezien; maar loom en diepzinnig staarden ze ons van achter de omheining aan, terwijl wij voortgestuwd werden door een verveelde, ijsco-etende, drom dagjesmensen.

De maaltijd in Springe is weer zeer gezellig en na tafel worden plannen beraamd om in Leiden een réunie te houden. Deze heeft, nu wij dit schrijven, reeds plaats gehad en was allergenoeglijkst, niet in het minst door de boeiende lezing van Dr van der Sleen over Zuid-Afrika, die hij daar 's avonds voor ons hield.

De avond valt weer en het monument met de grote afbeelding van een gloeilamp wordt weer zichtbaar. Het is een gedenkteken voor de horlogemaker Heinrich Göbel uit Springe, die in 1854 als eerste de kooldraadgloeilamp heeft uitgevonden.

De volgende dag zou onvergetelijk voor ons worden. Deze stond geheel in het teken van de beroemde kalkgroeven van Misburg. Aan-gezien we om 10 uur in Höver worden verwacht, wordt dit een pittige rit voor onze onvolprezen heer Rekers. Om de drukte en de stoplichten van Hannover te ontgaan, rijden we er in een wijde boog omheen op de route Springe-Völksen-Steinkrug-Benningsen-Hupede-Pattensen-Rethen-Müllingen-Sehnde-Ilten-Höver. Stipt op tijd staan we voor de reusachtige kalkovens van de Allemannia-werke te Höver. We worden ontvangen door de heer Jörns, die ons de weg naar de kalkgroeve wijst. En hier komt dan de sensatie voor

degenen, die jarenlang in Sibculo verzamelden. De sponsen blijken hier rijk gezaaid te zijn. Om de twintig schreden kan men er schier een oprapen. Juichend roept men elkander zijn ervaringen toe, ook grote zeeëgels worden gevonden. Vele bekende sponsvormen uit Sibculo worden waargenomen en wat nog wel het mooist is, de exemplaren hier zijn te determineren. De sponsnaalden, waar de systematiek op berust, zijn van buiten dikwijls reeds zonder preparatie, duidelijk zichtbaar. Bij de in Sibculo gevonden exemplaren zijn deze kenmerken door zware verkiezeling dikwijls geheel verloren gegaan en op een determinatie, uitsluitend afgaande op de vorm, mag geen serieus beoefenaar van de paleontologie zich beroepen!

Als we vermoeid en bestoven ons weer bij de fabriek verzamelen is er rijkelijk water voorhanden om ons wat op te knappen. Nu worden we op hoffelijke wijze door Dr Kirste in de cantine ontvangen, waar men zich eerder in een groot hotel dan in een kalkfabriek zou wanen, zo voortreffelijk en modern is alles ingericht. Ons wacht een heerlijke broodmaaltijd met consumptie, aangeboden door de fabriek. Wij brengen hiermede de directie nog eens gaarne hartelijk dank voor de buitengewoon aardige ontvangst.

Hierna gaan we met onze bus naar de Teutonia Portland-Cementwerke te Misburg. Dr Weithase ontvangt ons hier en vergezelt ons een eindweegs naar de groeven. De bus vertrekt met een gedeelte van het gezelschap, dat gaarne een bezoek aan de stad Hannover wenst te brengen.

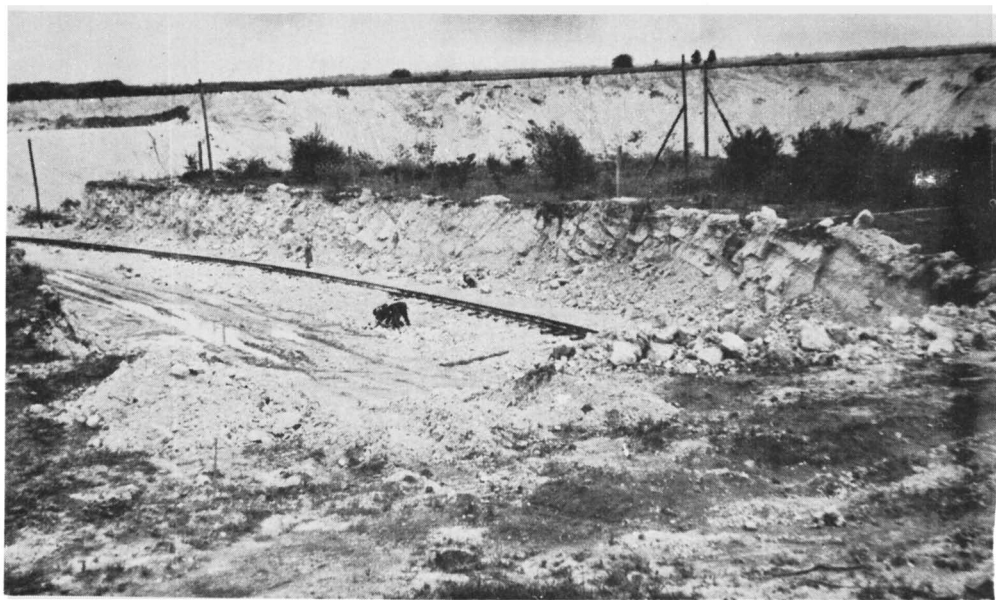

Foto 5: Kalkgroeven te Misburg

foto: W.J. van der Burg

Deze eindeloze groeven bevinden zich in het Boven-Campanien (Mucronaten-Senoon). Nu, dat behoeften we niet te vragen. Belemnitella mucronata lagen er bij honderden exemplaren en de rijkdom aan sponsen overtrof ook hier onze stoutste verwachtingen. Tegen 5 uur verzamelen zich allen in de cantine van Teutonia, waar Dr Weithase onze gastheer is. En welk een gastheer! Een overvloed van heerlijke broodjes en grote flessen met geestrijke dranken

staan te onzer beschikking. De stemming wordt steeds voortreffelijker, de gesprekken steeds geanimeerder. Heel het zaaltje gonst als een bijenkorf, terwijl een enkele verstolen met verliefde blikken zijn vondsten nog eens inspecteert. De uren doorgebracht bij de Teutoniawerke zullen voor ons onvergetelijk blijven. De buit was groot. Wat mijn eigen vondsten betreft, hiervan kon ik de volgende exemplaren determineren.

HAMITES GOTTSCHKEI Wolleman	JEREA QUENSTEDTI Zittel
BELEMNITELLA MUCRONATA Schloth	SELISCOTHON PLANUM Phill sp.
Voorts de sponzen:	" MANTELLI Goldf sp.
COELOPTYCHUM SEEBACHI v. Zitt.	TURONIA VARIABILIS Michelin
BROCHODORA ROEMERI Hinde	" CONSTRICTA v. Zittel
VERRUCULINA SERIATOPORA Roem.	PACHINION SCRIPTUM Roem.
" TENUIS? Roem.	PHALANGIUM SCYTALIFORME Schrammen
" MACROMMATA Roem.	RHAGADINA RIMOSA Roem. En verder
STICHOPHYMA MULTIFORMIS Bronn	nog verschillende VENTRICULITIDAE

De volgende morgen begeven we ons op de terugreis. In Hameln wordt gelegenheid gegeven deze fraaie oude stad te bezichtigen. En dan gaat het verder in een straf tempo door het Weserdal naar de Porta Westfalica. Het slotdiner wordt traditiegetrouw in Bramsche gehouden, waar eveneens traditiegetrouw de heer Kortembout van der Sluijs een originele samenvatting van onze reis geeft en zijn toespraak doet culmineren in een hartelijk dankwoord. Ook de heer Van der Lijn beklimt het spreekgestoelte om zijn waardering voor de tocht en het gezellig samenzijn tot uitdrukking te brengen. Nu gaat het dan toch werkelijk op huis aan, maar neen in Ibbenbüren, dat we juist passeren, zijn toch steenkolenmijnen en die hebben stortplaatsen? Dus deze worden nog even bezocht, waar bij enige fraaie varenafdrukken gevonden worden. Grappig is het voor ons de heer Kortembout van der Sluijs voor de helft in een modderpap te zien verzinken, waardoor hij in een soort vrolijk lachende chocoladepop verandert, hetgeen menigeen in een schaterlach doet uitbarsten. Het is dan ook werkelijk een allerzotst gezicht, maar het slachtoffer verdraagt dit ongerief op een bewonderenswaardig blijmoedige wijze.

En zo komen we eindelijk weer in Hengelo aan.

In de hoop elkaar op een volgende reis weer te ontmoeten, nemen allen, zeer voldaan over deze goed geslaagde reis, afscheid van elkander.

GERAADPLEEGD WERDEN:

Dr P. KRUIZINGA - Resultaat van het gesteente-onderzoek in vroeg-middeleeuwse zandstenen sarcophagen in Friesland en elders in Nederland 1957.

Dr DIECKHOFF - Führer durch das Oberwesergebiet 1921.

Foto 6: Onze chauffeur Rekers aan het woord!